

ARTICOLE

INTERPRETAREA JUDICIARĂ CREATOARE DE DREPT?

DOI: 10.24193/SUBBjur.69(2024).3.97-111

Data publicării online: 17.03.2025

Septimiu-Ioan PUȚ*

Rezumat: Una dintre disputele majore ale Teoriei dreptului este legată de limitele interpretării juridice și judiciare, cu accent preponderent pe posibilitatea judecătorului de a crea drept. Deși în familia de drept romano-germanică, rolul judecătorului în soluționarea cauzei este limitat de ultra-normativizarea pozitivă, observăm că judecătorul creează și recrează dreptul prin *juris dictio*-ul specific, prin intermediul hotărârilor judecătorești pe care le pronunță, prin ceea ce reprezintă unicitatea procesului de interpretare și transpunere a normelor juridice pozitive în realitatea imediată. Decantarea semnificațiilor, simbolurilor și valențelor juridice din normele de drept, prin intermediul interpretării juridice, reprezintă o adevărată creație intelectuală.

Cuvinte cheie: drept, interpretare juridică, *juris-dictio*, aplicarea dreptului

* Lect.univ.dr., Facultatea de Drept a Universității Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, avocat în Baroul Cluj, e-mail: septimiu.put@law.ubbcluj.ro, <https://orcid.org/0000-0002-5765-2224>.

DOES JUDICIAL INTERPRETATION CREATE LAW?

Abstract: One of the major disputes in the Theory of Law is about the limits of legal and judicial interpretation, with a predominant focus on the judge's ability to create law. Although, in the Romano-Germanic family of law, the role of the judge in the resolution of the case is limited by positive ultra-normativization, we observe that the judge creates and recreates law through the specific *juris-dictio*, through the judgments he pronounces, through what represents the uniqueness of the process of interpretation and transposition of positive legal norms into the immediate reality. The decantation of meanings, symbols and legal valences from legal rules through legal interpretation is a true intellectual creation.

Keywords: law, interpretation of law, *juris-dictio*, application of law

Cuprins

Cuprins.....	98
I. Cine creează și cine interpretează regulile de drept?	99
II. Despre interpretări judiciare <i>inter partes</i> și <i>erga omnes</i>	100
III. Ce reprezintă în dimensiunea „tipică” interpretarea normei juridice?	103
IV. Ce poate reprezenta în dimensiunea „atipică” interpretarea normei juridice?	105
A. Limitele normative ale creativității judiciare.....	105
B. Unele dintre situațiile de ilustrare a creativității judiciare	108
1. Proportionalizarea obligațiilor fiscale accesorii.....	108
2. Taxele percepute cu ocazia primei înmatriculări a vehiculelor în România.....	110
Concluzii	111

I. Cine creează și cine interpretează regulile de drept?

Crearea dreptului reprezintă un proces complex cu un impact social major. Reglementarea raporturilor sociale prin norme juridice reprezintă forma radicală de monitorizare și aliniere a comportamentelor umane. Niciun alt standard formal impus societății și membrilor acesteia nu atrage repercusiuni atât de grave. Modificările sunt fundamentale: normele sociale se transformă în norme juridice, individul devine subiect de drept, iar relațiile sociale devin raporturi juridice¹.

Funcțional, în splitarea competenței organice în paradigma separației funcțiilor statului, normele juridice sunt elaborate la nivel central de către Parlament – organ reprezentativ și legislativ, iar la nivel județean sau local de către consiliile județene sau locale. În realitatea normativă autohtonă, Guvernul se insinuează agresiv în zona legislativă, cel puțin cantitativ.

Dacă elaborarea normelor juridice este apanajul funcției legislative, interpretarea este realizată, predilect, de către organele funcțiilor executive și judecătorești, exhibate în organe de aplicare a legii. Vom distinge, în funcție de organul interpretativ, între interpretare administrativă și interpretare judiciară.

Organul legislativ emitent, conștientizând necesitatea clarificării sensului și finalităților autentice ale reglementării inițiale, poate interpreta el însuși actul normativ, situație în care interpretare este autentică. Normele juridice interpretative au aceeași forță juridică cu cea a normelor de drept interpretate, dar normele interpretative nu reprezintă o excepție de la principiul neretroactivității legii.

În acest context, în care am observat că organul legislativ creează (elaborează) și interpretează legea, apare întrebarea dacă organul judiciar

¹ S.I. PUȚ, *Teoria dreptului*, Ed. Hamangiu, București, 2024, p. 154.

(prin etalonul și modelul absolut, dar comun - instanța de judecată, de la completul unipersonal, judecătorul sindic în procedura insolvenței, până la completele colegiale din căile de atac comune sau extraordinare) doar interpretează sau și creează legea, regula, norma?

II. Despre interpretări judiciare *inter partes* și *erga omnes*

Distingând între *le donne et le construit*, adică între „dat” și „construit”² juridic, se impune să evidențiem faptul că nu doar construirea realității normative intră în cea de a doua categorie, ci și construirea sau rejuvenarea realității normative devenite realitate judiciară, imediată.

Conștient de faptul că destinatarul normei juridice este „persoana comună”, adică un subiect de drept fără pregătire juridică care ar trebui să fie în măsură să decripteze sensul normativ al legii și să se poată conforma dispozitivului normei juridice, legiuitorul trebuie să se preocupe principal de elaborarea unor norme juridice clare, neechivoce și, pe cât posibil, care să nu predisună la interpretări eterogene³. Totuși, în ciuda acestui deziderat juridic, praxisul administrativ și judiciar a confirmat importanța indeniabilă a interpretării juridice.

Paradigma comună a interpretării juridice ilustrează imaginea clasică a litigiului – raport de drept procesual transfigurat și derivat din raportul de drept material în care, cel puțin două părți, poziționate procesual antagonic,

² FR. GENY, *Science et technique en droit privé positif. Première partie. Position actuelle du problème du droit positif. Éléments de sa solution*, Sirey, Nancy, 1913, p. 97.

³ S.I. PUȚ, *Teoria dreptului*, p. 160.

formal⁴ sau efectiv, urmăreau pronunțarea unei hotărâri judecătorești prin care să li se valideze pretențiile sau apărările vehiculate.

Astfel, instanța de judecată, privită ca resort ultim în privința interpretării juridice și aplicării dreptului, în dimensiunea *inter partes*, pronunță o hotărâre care produce efecte juridice depline în limitele procesuale date și cu privire la părțile litigante. Pentru persoanele neîmprocuate, hotărârea judecătorească rămâne în zona unei opozabilități relativizate.

Alta este situația în dimensiunea excepțională *erga omnes* – în recursurile în interesul legii sau în hotărârile prealabile pronunțate de către Înalta Curte de Casație și Justiție. Aceasta pentru că, în ciuda naturii organului care realizează interpretarea juridică și a limitelor inerente ale interpretării, efectele juridice ale interpretării în aceste proceduri, prin permeabilitatea atipică, produc efecte juridice directe cu privire la alte dosare în afara dosarului în care au fost pronunțate.

Elementul comun de specificitate al celor două proceduri este reprezentat de necesitatea asigurării uniformizării practicii judiciare prin interpretare juridică, care deși formal, tipic, funcțional, se prezintă drept o interpretare cazuală, ea reprezintă ca efecte juridice o formă efectivă de interpretare generală.

Din perspectiva elementelor de diferențiere dintre cele două proceduri, așa cum am evidențiat pe larg într-un alt context, hotărârile

⁴ Este notorie existența unor litigii artificiale (care nu marceau un conflict judiciar veritabil) care aveau drept unic scop juridificarea unor situații factuale prin mecanismele judiciare, cum era cazul așa-ziselor „prestații tabulare”, prin intermediul cărora antecontractele de vânzare cu privire la terenuri erau ridicate la rang de contracte de vânzare, prin intermediul hotărârilor judecătorești.

prealabile nu trebuie să fie confundate cu recursul în interesul legii din vechea reglementare din cel puțin trei considerente:

„Mai întâi, calitatea de a sesiza Înalta Curte de Casație și Justiție pentru a soluționa recursul în interesul legii o are Procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, din oficiu sau la cererea Ministrului Justiției, precum și colegiile de conducere ale Curților de apel sau Avocatul Poporului, în timp ce sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în chestiuni de drept o poate realiza orice instanță care soluționează o cerere „în ultimă instanță” și care consideră necesară interpretarea unei chestiuni de drept⁵.

Apoi, recursul în interesul legii era promovat pentru a se asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii pe întreg teritoriul României și viza chestiuni de drept care au fost soluționate diferit de instanțele judecătorești, în timp ce noua procedură a sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru a pronunța hotărâri prealabile în chestiuni de drept vizează procese care se află pe rolul instanțelor de recurs și care vor fi soluționate ținând cont de hotărârea prealabilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

În al treilea rând, dacă prin recursul în interesul legii se realiza o interpretare *a posteriori*, prin interpretarea chestiunilor de drept în procedura prevăzută de art. 519-521 ale actualului Cod se realizează o interpretare *a priori* dacă ne raportăm la momentul rămânerii definitive a hotărârii judecătorești și la efectele produse față de părțile respectivei cauze, dar și față de alți justițiabili aflați în situații similare⁶.

În fine, în aceeași dimensiune excepțională *erga omnes*, trebuie evidențiată și perspectiva europeană, în interpretarea formalizată de către instanțele europene prin hotărârile pronunțate care depășesc limitele juridice ale dosarului în care sunt pronunțate, fiind utile sau opozabile și altor persoane decât cele efectiv împricinate. Interpelarea Curții de Justiție a Uniunii Europene prin mecanismul întrebării preliminare declanșează un

⁵ Acest instrument procesual nu este la îndemâna părților litigante. Calitatea de a sesiza ICCJ o are exclusiv instanța de judecată care judecă în „ultimă instanță”.

⁶ S.I. PUȚ, Teoria dreptului, pp. 83-85.

proces într-un proces care va produce efecte juridice nu doar pentru procesul formal în care se pronunță, ci și pentru ceea ce tinde la a reprezenta, axiologico-juridic, valențele rulate în procesul de valorizare, interpretare, coroborare a planurilor normative.⁷

III. Ce reprezintă în dimensiunea „tipică” interpretarea normei juridice?

Enumerarea temeiurilor conceptuale ale interpretării juridice: modelul tradițional – interpretarea ca operație tehnică, discursul interpretativ – constitutiv de semnificație, dimensiunea filosofică și cultică, interpretarea ca specie a hermeneuticii sau ideea de construct teoretic pluralist și complex⁸ relevă o multitudine de abordări, dar și de semnificații.

Tipicitatea decantării semnificațiilor juridice marchează ideea cunoscută și recunoscută potrivit căreia interpretarea nu presupune refacerea/reinventarea normei juridice, ci decriptarea semnificațiilor acesteia. Astfel, finalitatea interpretării juridice este dată de explicarea a ceea ce urmărește/fixează norma juridică, *hic et ubique* generală și impersonală.

În procesul aplicării dreptului, organul de aplicare (judecătorul, organul administrativ ș.a.) trebuie să clarifice textul normei juridice, să descrie limitele proiecției normative cu privire la situația factuală dată și să aplice legea în consecința logico-juridică. Așadar, prin interpretarea juridică se compatibilizează cele două planuri: abstract și concret.

În esență, prin interpretarea juridică trebuie stabilit dacă un conținut normativ (generic) este aplicabil conținutului factual (concret), dacă acesta

⁷ Național și unional.

⁸ A se vedea M. BĂDESCU, *Teoria generală a dreptului*, Curs universitar, Ediția a VII-a, revăzută și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, pp. 163-165.

din urmă se încadrează în paradigma (generică) a normei juridice. Suprapunând cele două planuri complementare, în și prin interpretare se deoalează sensul autentic, real, conform, al voinței legiuitorului cu privire la situația socială reglementată juridic.

În cauza *Dragotoniu și Militaru-Pidhorni* împotriva României⁹ din 2007, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a evidențiat importanța eliminării echivocului juridic inerent din conținutul normativ:

„... din cauza principiului generalității legilor, conținutul acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Una din tehnicile tip de reglementare constă în recurgerea mai degrabă la categorii generale decât la liste exhaustive. (...) Interpretarea și aplicarea unor asemenea texte depind de practică. Funcția decizională acordată instanțelor servește tocmai pentru a îndepărta îndoielile ce ar putea exista în privința interpretării normelor, ținând cont de evoluțiile practicii cotidiene, cu condiția ca rezultatul să fie coerent cu substanța infracțiunii și evident previzibilă”.

⁹ Hotărârea din 24 mai 2007 din cauza *Dragotoniu și Militaru-Pidhorni* împotriva României (cererile nr. 77.193/01 și 77.196/01), online: <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-122714>.

IV. Ce poate reprezenta în dimensiunea „atipică” interpretarea normei juridice?

A. Limitele normative ale creativității judiciare

După ce am decriptat tipicitatea interpretativă, de decantare a semnificațiilor normative în plan concret limitat, se impune să evidențiem elementele care susțin „atipicitatea” interpretativă.

În materie civilă, potrivit dispozițiilor art. 1 alin. (2) C.civ.¹⁰:

„În cazurile neprevăzute de lege se aplică uzanțele, iar în lipsa acestora, dispozițiile legale privitoare la situații asemănătoare, iar când nu există asemenea dispoziții, principiile generale ale dreptului”.

Potrivit art. 5 alin. (3) C.proc.civ.¹¹:

„În cazul în care o pricină nu poate fi soluționată nici în baza legii, nici a uzanțelor, iar în lipsa acestora din urmă, nici în baza dispozițiilor legale privitoare la situații asemănătoare, ea va trebui judecată în baza principiilor generale ale dreptului, având în vedere toate circumstanțele acesteia și ținând seama de cerințele echității.(4) Este interzis judecătorului să stabilească dispoziții general obligatorii prin hotărârile pe care le pronunță în cauzele ce îi sunt supuse judecării”.

Așadar, la fel cum absența normei juridice de drept material nu implică automat imposibilitatea nașterii raportului juridic, nici absența normei juridice de drept procedural nu implică automat imposibilitatea rezolvării problematicei raportului juridic de drept procedural.

În dreptul penal, analogia operează cu titlu excepțional și doar dacă aceasta este în favoarea inculpatului. Dacă este strict interzisă extinderea pe cale de analogie a dispozițiilor care incriminează o faptă sau agravează răspunderea, nu același lucru se poate afirma când este vorba despre cauze

¹⁰ M.of.: 409 din 10 iunie 2011.

¹¹ Rep. M.of: 247 din 10 aprilie 2015.

care atenuază sau sting răspunderea penală¹². Dacă, utilizând procedeul analogiei, prin extinderea sferei de aplicabilitate a normei juridice penale la o situație nereglementată, dar asemănătoare cu cea descrisă normativ, i se creează o situație mai favorabilă inculpatului, aceasta este admisibilă și trebuie valorizată ca atare.

În esență, analogia legii reprezintă aplicarea unei norme juridice unei situații asemănătoare cu situația pe care aceasta o reglementează, care nu beneficiază de o reglementare juridică, în vreme ce analogia dreptului intervine în ipoteza inexistenței normelor juridice asemănătoare care, prin analogie, ar fi susceptibile să fie aplicate situației deduse judecății, astfel că se apelează la principiile generale ale dreptului.

Apar drept legitime două întrebări: Ce presupune analogia? Aplicare sau (și) creare? Norma ce reglementează un raport juridic este extinsă/aplicată unui raport juridic nereglementat! Reprezintă aceasta doar o traducere mecanică?

Apoi, în aceeași ordine logico-juridică: ce presupune aplicarea principiilor generale ale dreptului (analogia dreptului)? Aplicare sau (și) creare? Din punctul nostru de vedere, caracterul fecund și generalitatea maximă a principiilor îi lasă judecătorului o libertate mai extinsă decât „libertatea normativă”, astfel că intervenția creativității judiciare este inevitabilă.

În fine, ar trebui să formalizăm aceeași întrebare și cu privire la judecata în echitate: ce presupune judecarea în echitate, aplicare sau (și) creare? Abandonarea rigorii normative și ieșirea „în deschisul juridic” sau judecarea în echitate a cauzei – *fiat justitia, pereat mundus*, este simbolul

¹² FL. STRETEANU, D. NIȚU, *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 47.

necesității identificării dreptății¹³ - *Justice has been done* – dincolo de lege, în temeiul unui principiu superior axiologic normei de drept care marchează un „bun simț” etico-juridic primar, elementar. Aceasta pentru că, justițiabililor care au apelat la serviciul public al justiției nu li se poate refuza furnizarea unei soluții judiciare. În ciuda lipsei reperului fix normativ sau extra-normativ, judecătorul are înțelepciunea și experiența de a soluționa cauza prin valorizarea echității, a unor repere etico-juridice decantate pe filonul dreptului natural.

Principiul *ex aequo et bono*, ca valoare morală fundamentală a societății, acționează și în sfera raporturilor juridice, fiind un principiu fundamental al activității de legiferare și de aplicare a dreptului. (...) Din principiul echității, se deduce noțiunea de justiție, ca stare generală ideală a societății, pentru asigurarea fiecărui membru al societății luat individual și pentru toți împreună în scopul satisfacerii drepturilor și intereselor legitime ale lor.¹⁴

În realitate, în cascada izvoarelor formale enumerate în ordine valorică imperativă, judecătorul comun nu ajunge să soluționeze o cauză în echitate decât absolut rar, pentru că sunt prevalente celelalte repere juridice. Singura situație de aplicare în echitate veridică și validă este reprezentată de judecata în fața unui tribunal arbitral: comercial sau sportiv. Spre ex. potrivit art. R45 din Codul sportului cu privire la legea aplicabilă fondului¹⁵, părțile pot cere judecarea cauzei de către Tribunalul de Arbitraj Sportiv de la Lausanne în echitate, abandonând intenționat orice reper

¹³ Conceptul de echitate provine din lat. *aequitas* care are chiar sensul de dreptate, cumpătare.

¹⁴ Emilian CIONGARU, Judecarea în echitate – transplant juridic în noul Cod de procedură civilă, Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, Nr. 4/2014, online: https://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2014-04/06_Emilian%20CIONGARU.pdf.

¹⁵ TRIBUNAL ARBITRAL DU SPORT, Code de l'arbitrage en matière de sport, (2014), online: https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/Code_TAS_2004_internetf.pdf.

formalizat normativ ca atare: „Completul se pronunță conform regulilor de drept alese de părți sau, în lipsa acestora alegere, conform legislației elvețiene. Părțile pot autoriza completul să se pronunțe în echitate”.

Așadar, în această dimensiune, echitatea semnifică „... mai mult decât justă proporție între părțile din proces, și anume ea mai semnifică corectitudine, imparțialitate, obiectivitate, loialitate, activism judiciar – cumpătat și nepărtinitor, persuadarea părților cu privire la legalitatea și temeinicia judecății, cultivarea încrederii în justiție, pe scurt, o democrație procedurală autentică”¹⁶.

B. Unele dintre situațiile de ilustrare a creativității judiciare

1. Proportionalizarea obligațiilor fiscale accesorii

Prin hotărârea pronunțată în cauza C-183/14, *Salomie și Oltean*¹⁷, par. 51, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a evidențiat faptul că:

„... revine instanței naționale sarcina de a verifica dacă cuantumul sancțiunii nu depășește ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivelor care constau în asigurarea colectării în mod corect a taxei și prevenirea evaziunii”.

În această ambianță, instanțele de contencios administrativ și fiscal au soluționat diferit cauzele în care se problematiza proporționalizarea obligațiilor fiscale accesorii: de la radiere accesoriilor fiscale, la limitarea lor la 20%, 30%, 50% din debitul fiscal, până la păstrarea lor integrală drept (legală) și proporțională cu culpa efectivă a contribuabililor persoane fizice.

Ulterior, în dos. nr. 1980/1/2018, ÎCCJ a pronunțat Decizia nr. 86/2018¹⁸ prin intermediul căreia a recalibrat și uniformizat practica judiciară:

¹⁶ Emilian CIONGARU, *Judecarea în echitate...*, p. 95.

¹⁷ CJUE, Hotărârea Curții (Camera a șaptea) din 9 iulie 2015 din afacerea C-183/14, *Salomie și Oltean* c. DGFPP Cluj, ECLI:EU:C:2015:454.

¹⁸ <https://www.iccj.ro/2018/12/10/decizia-nr-86-din-10-decembrie-2018>.

„În interpretarea art. 120 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, republicată, cu modificările și completările ulterioare – în forma republicată la 31 iulie 2007 – majorările de întârziere au caracterul unor sancțiuni fiscale. În privința majorărilor de întârziere reglementate în perioada 2007-1 iulie 2010 se poate aplica principiul proporționalității, astfel cum Curtea de Justiție a Uniunii Europene a reținut în Hotărârea din 9 iulie 2015, pronunțată în Cauza C-183/14 *Salomie și Oltean*. În interpretarea art. 120 alin. (1) din Ordonanța Guvernului nr. 92/2003, astfel cum a fost modificat prin art. I pct. 10 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 39/2010, aprobată prin Legea nr. 46/2011, dobânzile nu au caracterul unor sancțiuni fiscale. În privința dobânzilor nu se poate aplica principiul proporționalității, astfel cum Curtea de Justiție a Uniunii Europene a reținut în Hotărârea din 9 iulie 2015, pronunțată în Cauza C-183/14 *Salomie și Oltean*”.

Multe dintre hotărârile judecătorești pronunțate inițial de către instanțele de contencios administrativ-fiscal au rămas definitive în variantele respective, ceea ce reprezintă o mostră de creativitate judiciară, pretoriană, din moment ce, instanțele de contencios fiscal, în pofida unei departajări riguroase între dobânzi și majorări de întârziere, au proporționalizat cuantumul accesoriilor fiscale nu atât în temeiul hotărârii pronunțate în cauza C-183/14, *Salomie și Oltean*, cât în virtutea unui principiu al echității fiscale.

2. Taxele percepute cu ocazia primei înmatriculări a vehiculelor în România

O altă mostră de creativitate judiciară este reprezentată de tratarea problematicii taxelor percepute cu ocazia primei înmatriculări a vehiculelor în România de către instanțele de contencios fiscal. Dincolo de multitudinea de variante legislative de reglementare, de la modificările inițiale ale Codului fiscal, până la OUG: 50/2008 privind taxa de poluare pentru autovehicule¹⁹, modificată în cel puțin cinci rânduri²⁰, și până la timbru de mediu, acestea s-au remarcat prin lipsa de inspirație a legiuitorului în a identifica punțile de compatibilizare cu dreptul unional²¹.

Aceste reglementări succesive au generat un contencios masiv de cauze care au trebuit gestionate și soluționate de către instanțele de judecată. În ciuda dispozițiilor legale, prin efortul avocaților pledanți, s-a conturat o jurisprudență națională prin care s-a constatat și confirmat incompatibilitatea versiunilor taxelor de înmatriculare, de poluare sau de mediu cu dreptul european.

Astfel, fie în ceea ce a însemnat legalitatea laxă, europeană, a instituirii, prin raportare meta-normativă, fie în ceea ce privește restituirea, câtimea și modalitatea de recuperare, în considerarea aplicării cu prioritate a dreptului european, instanțele de contencios fiscal au aplicat ele însele dreptul european și au asigurat restituirea efectivă a taxelor. Finalmente, ca urmare a numeroaselor decizii ale Curții de Justiție, Guvernul României a abandonat ideea instituirii acestor taxe și a instituit o procedură de restituire a taxelor percepute nelegal.

¹⁹ M.of.: 327 din 25 aprilie 2008.

²⁰ Cu versiuni distincte aplicabile până la 15 decembrie 2008, după 15 decembrie 2008, după 15 februarie 2009, de la 1 ianuarie 2010 sau de la 1 ianuarie 2011.

²¹ Pentru detalii, a se vedea C.F. COSTAȘ, S.I. PUȚ, *Drept fiscal*, Universul Juridic, București, 2023, pp. 648-680.

Concluzii

Deși în familia de drept romano-germanică, rolul judecătorului în soluționarea cauzei este limitat de ultra-normativizarea pozitivă, observăm că judecătorul creează și recrează dreptul cu fiecare ocazie, cu fiecare analiză, interpretare și hotărâre pronunțată, într-o măsură mai mică sau mai mare, în funcție de specificitatea cauzei, dar și de incidența normativă.

În acest sîaj, în „libertinajul procesual” cunoscut, se confirmă faptul că în „actul creator al interpretării”, judecătorul deține un *imperium* unic care augmentează teza unei suveranități procesuale chiar în ciuda căilor de atac virtuale, care odată declanșate, sunt susceptibile să îi relativizeze suveranitatea, dar exclusiv prin mijloace de aceeași natură. Rostirea dreptului (*juris-dictio*) reprezintă actul ultim al interpretării juridice, ca operațiune de formalizare și contextualizare concretă și imediată a devoalării „spiritului legii”.

Așadar, concluziv și esențial, interpretarea juridică reprezintă un act de creație intelectuală.